

Úvod, instalace R a Rstudio, základní datové typy a struktury operace, čísla, vektory a práce s nimi

—
17VSADR – Skriptování a analýza dat v jazyce R

Lubomír Štěpánek^{1, 2}

¹Oddělení biomedicínské statistiky & výpočetní techniky
Ústav biofyziky a informatiky
1. lékařská fakulta
Univerzita Karlova v Praze

²Katedra biomedicínské informatiky
Fakulta biomedicínského inženýrství
České vysoké učení technické v Praze

Obsah

- 1 Organizace
- 2 Úvod
- 3 Začínáme
- 4 Datové typy a jejich vlastnosti
- 5 Datové struktury
- 6 Vektory a operace s nimi

Organizace předmětu

- volitelný předmět (2 kreditové body)
- zakončen zápočtem
- rozsah 0 + 2 (vyučovacích hodin týdně)
- neoficiální účast na bázi dobrovolnosti vítána

Zápočet

- zápočet bude udělen za
 - alespoň rozumnou účast na cvičeních
 - odevzdání alespoň rozumného množství domácích úkolů

Online supplementum

fakultní stránka předmětu ▶ FBMI

<https://predmety.fbmi.cvut.cz/cs/17VSADR>

githubí stránka předmětu ▶ GitHub

https://github.com/LStepanek/17VSADR_Skriptovani_a_analyza_dat_v_jazyce_R

Literatura

Karel Zvára. *Základy statistiky v prostředí R*. Praha, Česká republika: Karolinum, 2013. ISBN: 978-80-246-2245-3.

Hadley Wickham. *Advanced R*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2015. ISBN: 978-1466586963.

Proč bych se právě já měl učit s R

- s vědou (nejen) v biomedicině to myslím vážně
- chtěl bych se věnovat postgraduálnímu doktorskému studiu, kde jistojistě budu potřebovat statistiku
- jsem postgraduální student a jednou bych chtěl dokončit postgraduální doktorské studium, k čemuž tu zatracenou statistiku opravdu potřebuji
- jsem lékař a hledám konečně efektivní nástroj pro analýzy svých výzkumů
- komerční statistické programy pro mě nejsou dostupné, nebo nejsou dobře použitelné
- sbírám opakovaně data stejného charakteru a rád bych si jejich (před)zpracování automatizoval

Proč bych se právě já měl učit s R

- publikuji v odborných časopisech a rád bych do statě článku s Methodology and Statistical Analysis pravdivě psal, že „... all statistical analyses were performed using R language for statistical computing and graphics...“, protože existují důkazy, že citování R či jiných volných statistických nástrojů mnohdy zvyšuje pravděpodobnost citování takového článku
- tuším, že věda 2.0 v biomedicině se bude provozovat nejen formou experimentů na živém (in vivo) či v laboratořích (in vitro), ale budou ji tvořit ze značné části počítačové modely a simulace (in silico)
- uvědomuji si, že MS Excel v základním rozhraní neumí dotted vykreslit krabicový diagram

Proč bych se právě já měl učit s R

- zpracování dat v tabulkových procesorech a spoléhání se jen na ně je spjato s různými problémy, chybné výstupy z tabulkových procesorů dokonce vyvolaly některé vědecké skandály
- data již nějakou dobu (sám) analyzuji a přemýšlím, který nástroj pro analýzu (s kvalitní dokumentací a živou podporou a komunitou) se začít učit

Co je R

- R je interpretovaný programovací jazyk
- kombinuje několik paradigmat
 - imperativní
 - funkcionální
 - objektové
- R je *domain specific language* – je určen pro statistickou analýzu dat a jejich grafické zobrazení
- R je open-source, konkrétně *free-as-in-beer* a *free-as-in-speech*

Stručná historie R

- R vychází z jazyka a prostředí S, které vyvinuto v Bellových laboratořích v letech 1975-1976 (prof. Johne Chambers)
- přerod v R v roce 1992 na Acklandské univerzitě na Novém Zélandu (prof. Ross Ihaka a Robert Gentleman)
- R je tedy akcentem S
- v roce 1994 první verze prostředí R pro volné použití, poté postupně vzniká řada dalších verzí, v září 2017 poslední verze R 3.4.3 („Short Summer“)
- za otce moderního R považován Hadley Wickham (leader analyst v RStudios, adj. prof. na Aucklandské univerzitě)

Stažení a instalace jádra R

- na stránkách R-projectu

<https://www.r-project.org/>

postupně **download R**, vyberme českou doménu a stáhněme desktopově

- poté instalujme dle instrukcí do předvolené složky

Stažení a instalace RStudio

- RStudio je jedním z grafických IDE (Integrated Development Environment) jazyka R
- na stránkách RStudio

<https://www.rstudio.com/>

postupně **Products > RStudio > Desktop > Open Source Edition > Free > Download**, stáhněme desktopově

- poté instalujme dle instrukcí do předvolené složky

Další software

- může (a bude) se časem hodit i
 - obecný textový editor, např. Notepad++

<https://notepad-plus-plus.org/>

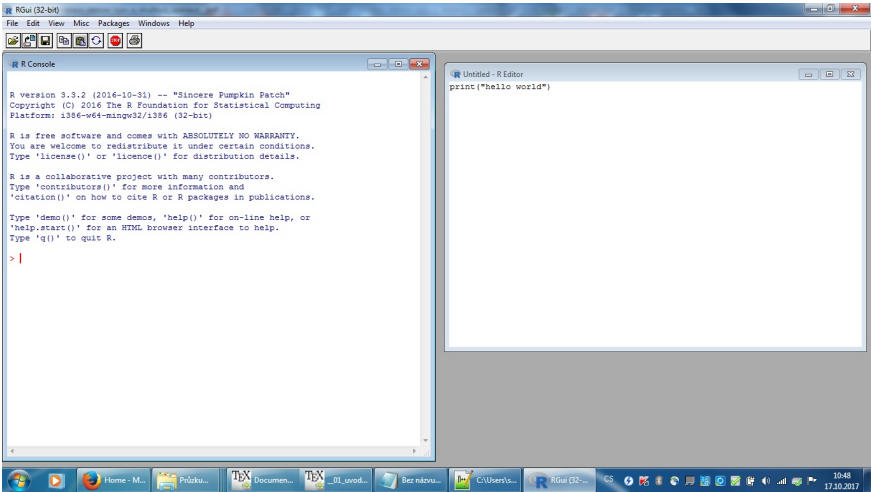
- univerzální konvertor dokumentů Pandoc

<https://pandoc.org/>

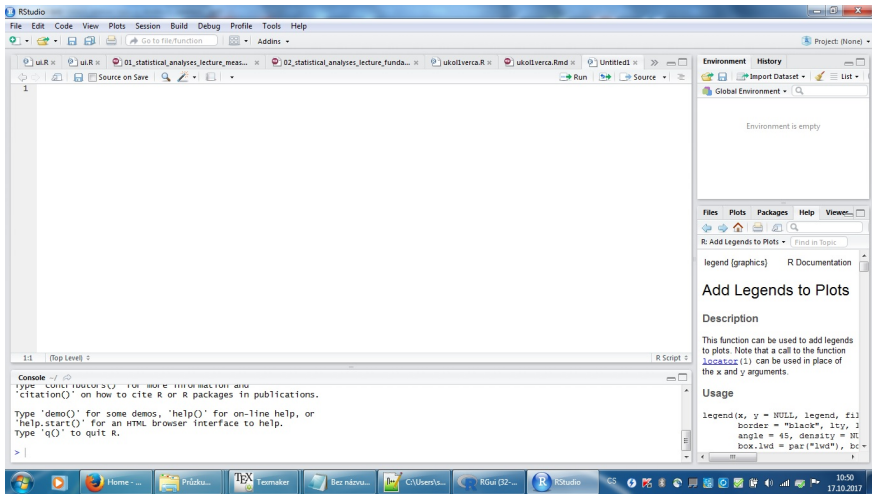
- typografický sázeč T_EX

<https://miktex.org/>

První spuštění R jádra

První spuštění RStudio

Ahoj světe!

- do skriptu či konzole napíšme

```
|| print("hello world")
```

- dostaneme

```
|| [1] "hello world"
```

Práce s nápovědou

- nápovědu pro funkci či objekt získáme pomocí příkazu `help()`, kde argumentem je název funkce či objektu

```
|| help(print)
```

- nebo předsazením symbolu `?` před název funkce či objektu

```
|| ?print
```

- předsazením symbolů `??` před název funkce či objektu prohledáme veškeré dokumenty nápovědy

```
|| ??print
```

- vždy je zavolán HTML soubor s volnotextovou nápovědou

Přístup k práci v R

- ❶ interaktivní práce mezi skriptem a konzolí (*shell programming*)
- ❷ (dávkové) volání skriptů
 - (i) vytvoření funkčního skriptu s příponou .R
 - (ii) uložení skriptu do pracovní složky, kterou zjistíme pomocí příkazu `getwd()`
 - (iii) zavolání a exekuce skriptu v konzoli pomocí příkazu `source(nazev_skriptu.R)`

Intermezzo

- ❶ uložíme následující kód jako `scitam_dve_cisla.R`

```
a = 3
b = 4
print(a + b)
```

- ❷ skript `scitam_dve_cisla.R` přesuňme do složky, kterou vrátí příkaz

```
getwd()
```

anebo vhodně nastavme pracovní složku pomocí příkazu

```
setwd(choose.dir())
```

- ❸ do konzole nyní napíšme

```
source("scitam_dve_cisla.R")
```

Instalace nadstavbových balíčků

- nejlépe pomocí příkazu

```
install.packages(  
  "nazev_balicku",  
  dependencies = TRUE,  
  repos = "http://cran.us.r-project.org"  
)
```

- poslední argument repos není nutný, ale je šikovný, vybere doménu, z které balíček stáhnout, aniž by ji musel uživatel vybrat kliknutím v pop-up okně (vhodné pro úplnou automatizaci kódu)
- zkusme nainstalovat balíčky ShinyItemAnalysis a swirl!

Datové typy

- numerická hodnota (numeric)
- celé číslo (integer)
- komplexní číslo (complex)
- logická hodnota (logical)
- textový řetězec (character)
- NA, NULL, NaN

Numerická hodnota

- v R jako `numeric`
- libovolné $x \in \mathbb{R}$ uložené s danou přesností
- odpovídá datovému typu `double` s 64 bitovou přesností, který je běžný v jiných jazycích
- např.

```
||      5; -13.8, 4.5578e15
```

- zda je hodnota typu `numeric`, zjistíme pomocí

```
||      is.numeric(-13.8)      # TRUE
||      class(-13.8)           # "numeric"
||      class(Inf)              # "numeric"
```

- vhodná pro různorodé operace (viz dále)

Celé číslo

- v R jako `integer`
- libovolné $z \in \mathbb{Z}$ uložené s danou přesností
- např.

```
||      5L; 13L, -5L
```

- zda je hodnota typu `integer`, zjistíme pomocí

```
||      is.integer(-13L)      # TRUE
||      class(-13L)           # "integer"
||      is.integer(-13)       # FALSE
||      class(-13)            # "numeric"
```

- přetypování celého čísla na reálné (`numeric`) pomocí

```
||      as.numeric(5L)
```

- pozor! v R mají celá čísla pouze 16 bitovou přesnost
- pro práci s velkými celými čísly nutné balíčky `gmp` či `int64` (zvýší bitovou přesnost uložených celých čísel)

Komplexní číslo

- v R jako `complex`
- libovolné $x \in \mathbb{C}$ takové, že $x = a + bi$, kde $a, b \in \mathbb{R}$ a $i^2 = -1$
- např.

```
1 + 2i; 0 + 1i
```

- zda je hodnota typu `complex`, zjistíme pomocí

```
is.complex(1 + 2i)      # TRUE
class(0 + 1i)           # "complex"
class(sqrt(-1 + 0i))    # "complex"
class(sqrt(-1))         # Warning message:
                        # NaNs produced
```

Logická hodnota

- v R jako `logical`
- libovolné booleovské $x \in \{\text{TRUE}, \text{FALSE}\}$
- např.

```
TRUE; FALSE; T; F
```

- zda je hodnota typu `logical`, zjistíme pomocí

```
is.logical(TRUE)      # TRUE
class(FALSE)           # "logical"
class("TRUE")          # "character"
class(T)               # "logical"
class(F)               # "logical"
```

Textový řetězec

- v R jako character
- libovolná sekvence znaků (extended ASCII) uzavřená mezi jednoduchými či dvojíty uvozovkami
- např.

```
|| "ahoj"; 'xweiwogw23425ng'; ""
```

- zda je hodnota typu character, zjistíme pomocí

```
|| is.character("ahoj")      # TRUE
   class("bla bla")         # "character"
   class("123")             # "character"
   class(123)               # "numeric"
   is.numeric(Inf)          # TRUE
   is.numeric("Inf")        # FALSE
```

- na textový řetězec lze převést libovolnou jinou hodnotu pomocí

```
|| as.character(123)
```

NA, NULL, NaN

- NA je hodnota typu Not Available, obvykle chybějící hodnota
- NULL je null object, používá se pro bezhodnotovou inicializaci objektu (uvidíme později)
- NaN je hodnota typu Not a Number, obvykle nevyjádřitelný výsledek matematické operace
- množinově platí $\{\text{NaN}\} \subset \{\text{NA}\}$
- např.

```
log(-1)           # NaN
is.na(NaN)        # TRUE
is.nan(NA)        # FALSE
is.nan(1 / 0)     # FALSE
1 / 0             # Inf
```

Atributy každého objektu

- každý objekt (daného datového typu) má svou třídu a délku
- třída (class) charakterizuje datový typ
- délka (length) vrací počet atomických podobjektů objektu daného datového typu
- např.

```
class("ahoj")      # "character"  
class(NaN)         # "numeric"  
class(NA)          # "logical"  
class(class(NA))  # "character"  
length("123")      # 1  
length(123)        # 1  
length(NaN)        # 1  
length(NA)         # 1
```

Přiřazení hodnoty k proměnné

- přiřadit hodnotu nějaké proměnné lze pomocí jednoduchého rovnítka

```
x = 5
```

- nebo pomocí orientované šipky

```
x <- 5  
5 -> x      # totéž
```

- anebo pomocí funkce `assign()`, kde prvním argumentem je název proměnné (tedy textový řetězec) a druhým hodnota

```
assign("x", 5)  # analogické k x <- 5 či x = 5
```

to se hodí zejména u dynamického iterování (viz později)

Intermezzo

- zkusme apriorně (bez ověření v R) vyslovit, o jaké datové typy jde v následujících případech

```
1.8
is.logical(is.numeric(-5000))
sqrt(4)           # sqrt() je druhá odmocnina
sqrt(4L)
TRUE
"FALSE"
asin(2)           # asin() je arcus sinus
1 / Inf
-2 / INF
class(TRUE)
class(class(is.complex(1 + 1i)))
"357L"
as.integer("357L")
as.integer("357")
length(12)
```

Datové struktury

- vektor (`vector`)
- faktor (`factor`)
- matice (`matrix`)
- pole (`array`)
- tabulka dat (`data.frame`)
- seznam (`list`)

Tvorba vektorů a základní příkazy

- vektor je jednorozměrný výčet prvků stejného datového typu, nemá orientaci ve smyslu řádek či sloupec
- vektor je objekt typu *tuple*, tedy zachovává pořadí svých prvků (na rozdíl od objektů typu *set*)
- lze vytvořit pomocí generické funkce `c()`, neboli *concatenate*
- např.

```
c()           # prázdný vektor
length(c())   # 0
c(3, 1, 2)     # vektor o délce 3 a prvcích 3, 1, 2
c("a", "d")    # vektor o dél. 2 a prvcích "a", "d"
```

- pomocí funkce `c()` lze vektory i prodlužovat

```
c(c(3, 1, 2), 4) # vektor o prvcích 3, 1, 2, 4
c(3, 1, 2, 4)    # zkráceně totéž
```

Tvorba vektorů a základní příkazy

- vektor tedy lze prodloužit libovolně o jednu či více hodnot

```
x <- c(3, 1, 2)
length(x)          # 3
y <- 1
z <- c(2)
w <- c(5, 7)
x <- c(x, y)        # prodloužení vektoru x
                    # o hodnotu y
w <- c(w, z)        # prodloužení vektoru w
                    # o vektor z
                    # jednoprvkový vektor je
                    # skalárem, jednou hodnotou

c <- c(1, 2, 3)
c                   # vektor o prvcích 1, 2, 3
                    # byť je c referovaný termín,
                    # funkce c je zachována
                    # a vznikl vektor c
```

Vektory textových řetězců

- vektory obsahující textové hodnoty, lze je použít např. jako názvy prvků jiného vektoru

```
x <- c(3, 1, 2)
y <- c("a", "b", "c")
names(x) <- y      # pojmenuje prvky
                   # vektoru x

x
unnamed[1:3]      # zbaví prvky vektoru
                  # x jeho jejich jmen

setNames(x, y)     # opět pojmenuje
                  # prvky vektoru x
```

Subvektory, indexování, adresace

- vektor obsahující celočíselnou aritmetickou řadu lze s výhodou vytvořit následovně

```
x <- 1:10      # vektor o prvcích 1, 2, ..., 10
y <- 5:1       # vektor o prvcích 5, 4, ..., 1
z <- seq(from = 2, to = 10, by = 2)
              # vektor o prvcích 2, 4, 6, 8, 10
w <- seq(2, 10, 2)
              # totéž
```

toho lze využít při indexování

- R indexuje vektory od 1, nikoliv od 0 (první prvek má index 1, druhý index 2, apod.)

Subvektory, indexování, adresace

- adresujeme pomocí hranatých závorek []

```
x <- c(4, 2, 6, -3)
x[1]                # 4
x[1:2]              # c(4, 2)
x[5]                # NA
x[length(x)]        # -3
x[c(1, 3, 4)]        # c(4, 6, -3)
x[length(x):1]       # c(-3, 6, 2, 4)
rev(x)              # totéž, c(-3, 6, 2, 4)
```

Logické vektory

- používají se (nejen) k adresování vhodných prvků

```
y <- c(TRUE, TRUE, FALSE, TRUE) # logický
                                   # vektor

x <- c(3, 1, 2, 5)
x[y]                               # (sub)vektor c(3, 1)
x[c(F, T, F, T)]                  # subvektor c(1, 5)
```

- výhodný je někdy tzv. *recycling*

```
z <- c("R", "G", "E", "F", "I")
z[c(T, F)] # vybere pouze hodnoty
            # na lichých pozicích,
            # tedy "R", "E", "I"
            # neboli vektor
            # c("R", "E", "I")
```

Intermezzo

- vypíšme z vektoru `x` každou třetí a pátou hodnotu

```
x <- c(34, 65, 4, 0, 56, 23, 54, 17,  
      4, 8, 5, 44, 84, -5, 4444, 49,  
      37, 86, 45, 65, 36, 72, 54, 36,  
      56, 74, 26, 88, 36, 76, 46,  
      17, 84, 57, 25, -75, 634, 5578,  
      -6, 46, 44, 743, 577, 466,  
      645, 33, 64, 67)
```

Intermezzo

- vypišme z vektoru `x` každou třetí a pátou hodnotu

```
x <- c(34, 65, 4, 0, 56, 23, 54, 17,  
      4, 8, 5, 44, 84, -5, 4444, 49,  
      37, 86, 45, 65, 36, 72, 54, 36,  
      56, 74, 26, 88, 36, 76, 46,  
      17, 84, 57, 25, -75, 634, 5578,  
      -6, 46, 44, 743, 577, 466,  
      645, 33, 64, 67)
```

- řešením může být

```
x[c(F, F, T, F, T)]  
  
# 4, 56, 17, 8, 84, 4444, 86, 65, 54,  
# 56, 88, 76, 84, 25, 5578, 46, 577,  
# 645, 67
```


Faktory

- vektory textových hodnot, kde každá hodnota patří do své kategorie

```
x <- factor(  
  c("muž", "žena", "muž", "muž")  
)  
      # pořadí kategorií je defaultně  
      # abecední  
  
x <- factor(  
  c("muž", "žena", "muž", "muž"),  
  levels = c("žena", "muž")  
)  
      # zde si pořadí kategorií  
      # určíme sami
```

- nad faktory snadno vytvoříme kontingenční tabulku

```
table(x)  
      # x  
      # žena muž  
      # 1 3
```

Aritmetické operace

- lze je použít jako operátory mezi dvěma (či více) hodnotami, ale i mezi dvěma (či více) vektory shodných délek
- lze užít tzv. *prefix notaci* ve tvaru ‘operátor‘(..., ...) vhodnou pro dynamické iterování
- mezi aritmetické operátory patří

operace	operátor	prefix notace	příklad
sčítání	+	‘+‘(...)	2 + 3; ‘+‘(2, 3)
odčítání	-	‘-‘(...)	2 - 3; ‘-‘(2, 3)
násobení	*	‘*‘(...)	2 * 3; ‘*‘(2, 3)
dělení	/	‘/‘(...)	2 / 3; ‘/‘(2, 3)
mocnění	^ či **	‘^‘(...)	2 ^ 3; ‘^‘(2, 3); či 2 ** 3
modulo ¹	%%	‘%%‘(...)	7 %% 3; ‘%%‘(7, 3)
celočíslné dělení	%%/	‘%%/‘(...)	7 %%/ 3; ‘%%/‘(7, 3)

¹zbytek po celočíselném dělení

Aritmetické operace

- sčítání

```
2 + 3 # 5
15 + 25 + 35 # 75
c(1, 2) + c(10, 20) # c(11, 22)
+'(2, 3) # 5
+'(15, 25, 35) # Error: operator needs
                # one or two arguments
+'('+'(15, 25), 35) # 75
+'(c(1, 2), c(10, 20)) # c(11, 22)
```

Aritmetické operace

- odčítání

```
12 - 3 # 9
35 - 25 - 15 # -5
c(12, 25) - c(3, 6) # c(9, 19)
'- '(12, 3) # 9
'- '(35, 25, 15) # Error: operator needs
# one or two arguments
'- '('- '(35, 25), 15) # -5
'- '(c(12, 25), c(3, 6)) # c(9, 19)
```

Aritmetické operace

• násobení

```

12 * 3                                # 36
35 * 25 * 15                          # 13125
c(12, 25) * c(3, 6)                   # c(36, 150)
'*'(12, 3)                            # 36
'*'(35, 25, 15)                       # Error: operator needs
                                      # one or two arguments
'*'('*'(35, 25), 15)                   # 13125
'*'(c(12, 25), c(3, 6))               # c(36, 150)

```

Aritmetické operace

• dělení

```

12 / 3 # 4
45 / 5 / 3 # 3
c(12, 25) / c(3, 5) # c(4, 5)
`/`(12, 3) # 4
`/`(45, 5, 3) # Error: operator needs
               # one or two arguments
`/`(`/`(45, 5), 3) # 3
`/`(c(12, 25), c(3, 5)) # c(4, 5)

```

Aritmetické operace

• mocnění

```

2 ^ 3                # 8
2 ** 3               # 8; Python-like notace
4 ^ 3 ** 2           # 262144
4 ^ (3 ** 2)         # 262144
(4 ^ 3) ** 2         # 4096; pozor na
                     # uzávorkování !!!
c(25, 36) ^ 0.5       # c(5, 6); odmocňování
c(5, 3) ^ c(2, 3)     # c(25, 27)
c(5, 3) ** c(2, 3)    # c(25, 27)
`^`(2, 3)             # 8
`**`(2, 3)            # Error: could not find
                     # function "**"
`^`(4, 3, 2)          # Error: operator needs
                     # one or two arguments
`^`(`^`(4, 3), 2)     # 4096
`^`(c(5, 3), c(2, 3)) # c(25, 27)

```

Aritmetické operace

- modulo (zbytek po celočíselném dělení)
 - operace $m \% n$ vrací takové k , aby bylo $\frac{|n|}{n} \cdot k \in \{0, 1, \dots, n-1\}$ a současně $\frac{m-k}{n} \in \mathbb{Z}$, kde $m \in \mathbb{Z}$ a $n \in \mathbb{Z} \setminus \{0\}$ jsou dané parametry
 - formálně též $m \equiv k \pmod{n}$
 - čteme „ m je kongruentní s k modulo n “

```
12 %% 3          # 0
10 %% 3          # 1
10 %% -3         # -2
5 %% 0           # NaN; n nesmí
                 # být nula !
17 %% 23         # 17
```


Aritmetické operace

- celočíselné dělení

- operace $m \% n$ vrací takové z , aby platilo $m = zn + k$ a současně $\frac{|n|}{n} \cdot k \in \{0, 1, \dots, n - 1\}$, kde $m \in \mathbb{Z}$, $n \in \mathbb{Z} \setminus \{0\}$ jsou dané parametry
- víme-li tedy, že pro nějaká $m \in \mathbb{Z}$ a $n \in \mathbb{Z} \setminus \{0\}$ je $m \equiv k \pmod{n}$, pak výsledkem celočíselného dělení $m \% n$ bude $\frac{m-k}{n}$

```
12 %/% 3          # 4
10 %/% 3          # 3
10 %/% -3         # -2
5 %/% 0           # Inf
17 %/% 23         # 0
23 %/% 17         # 1
17 %/% 5          # 3; celočíselné
                  # dělení
(17 - 17 %/% 5) / 5  # 3; explicitní
                  # výpočet
(17 %/% 5) * 5 + (17 %/% 5) # 17
```

Logické operace a porovnávání

Množinové operace

Vestavěné matematické funkce

Zaokrouhlování, formátování čísel

Konstanty

Děkuji za pozornost!

lubomir.stepanek@lf1.cuni.cz

lubomir.stepanek@fbmi.cvut.cz

github.com/LStepanek/17VSADR_Skriptovani_a_analyza_dat_v_jazyce_R